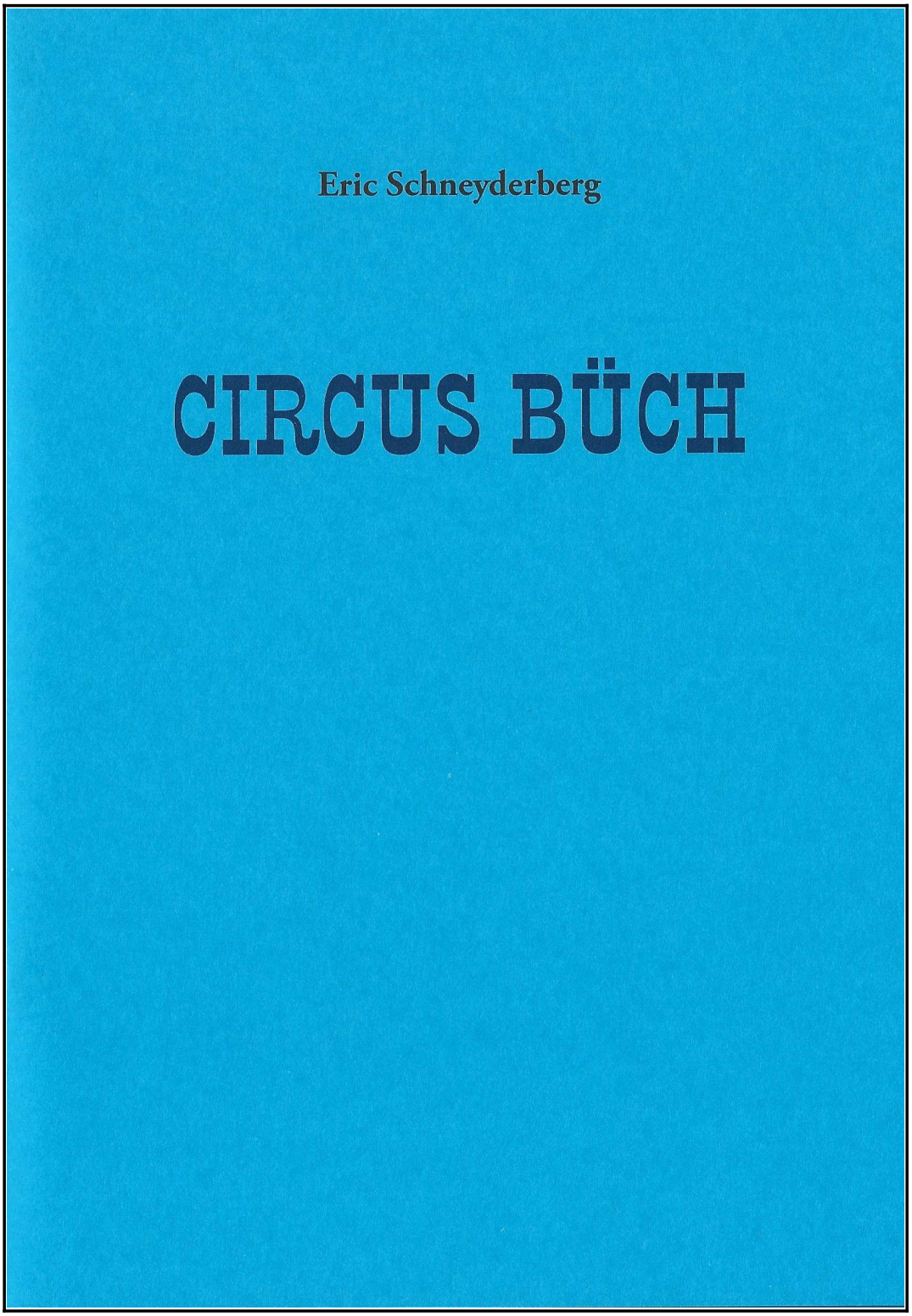

reprise: herdruk 2026

www.aeric.nl

Eric Schneyderberg

CIRCUS BÜCH

2005

www.aeric.nl

Op een middag, Oktober 2002, kletterde Boudewijn Büch zijn fiets tegen de pui van mijn winkel aan de Amsterdamse Spiegelgracht en stapte, als gebruikelijk, zeer luidruchtig binnen.
'Waar zijn ze?' riep hij, doelend op de luxe exemplaren van zijn boek De Goethe-Industrie die, zoals ik hem gemeld had, enkele dagen eerder door de binder waren afgeleverd. 'Ik kom signeren!'
Ik had niet echt op zijn komst gerekend en dat was jammer, want als Boudewijn kwam signeren was dat altijd een gebeurtenis die op zijn minst enige voorbereiding vereiste.
Haast... Boudewijn had altijd haast....
'Moet dat nú?' vroeg ik, 'Ik moet alles nog uitpakken, op volgorde leggen en...' 'Ja, natuurlijk moet dat nú!' was het antwoord, dus er was geen ontkomen aan.
Dat door de chaos van die middag een aantal exemplaren een verkeerd nummer meekreeg ('Kijk eens aan, alweer een nummer drie!') vond ik niet zo'n punt, erger was het feit dat, zoals achteraf bleek, dit de laatste keer zou zijn geweest dat ik met Boudewijn een boekproject tot een goed einde zou brengen.

In de loop der jaren heb ik bibliofiele edities van enkele van zijn werken op de markt mogen brengen, fraai gebonden, gesigneerd en voorzien van allerlei fratsen zoals gesigneerde foto's of handgeschreven gedichten. Een ieder die zo'n exemplaar bezit zal weten dat die handschriften, hoe exclusief ook, nagenoeg onleesbaar zijn; de dichter had namelijk de onhebbelijkheid om tijdens het vervaardigen van zo'n manuscript aan één stuk door te kletsen, als een razende krabbelend, zonder oog voor inkt of papier.

www.aeric.nl

Maar met een beetje aandringen kreeg ik het toch voor elkaar dat hij voor de bijlage van minstens één exemplaar eindelijk zijn mond dicht hield en duidelijk schreef.
Och, hij vond het allemaal maar onzin, die bibliofilie (zei hij…), geldklopperij (zei hij…), en natuurlijk hoefde hij zelf geen exemplaar (zei hij…), maar elke keer als er weer een editie klaar was nam hij toch een paar van die boeken mee naar de Keizersgracht, dus ook deze keer.
'Ze zijn wel mooi, hè?' gaf hij toch maar toe.
'Voor mijn vriend Eric, na al die jaren boek + vriendschap, je Boudewijn,' schreef hij die middag in het voor mij bestemde exemplaar van De Goethe-Industrie, gevolgd door de datum: 18 Oktober 2002, ruim een maand voor zijn plotselinge dood.

Hoe ben ik met Boudewijn in contact gekomen?
In de tweede helft van de jaren 80 kwam ik hem wel eens tegen op de afdeling tweedehands boeken van De Slegte in de Haagse Spuistraat waar ik toen werkte: een kort, dik, schichtig en in mijn ogen beetje pedant en vervelend ventje dat ik wel kende van enkele wazige televisieprogramma's.
Programma's over boeken, of iets dergelijks.
Altijd een aardig woord bij het afrekenen aan de kassa, dat dan weer wel, en gelukkig altijd weer heel gauw weg.
Op het antiquariaat van dezelfde firma in de Kalverstraat in Amsterdam - waar ik in de late jaren 80 terechtkwam - liep ik dat ventje steeds vaker tegen het lijf.
Nog steeds kort, dik en schichtig, maar dat vervelende bleek uiteindelijk reuze mee te vallen.

Al gauw kreeg ik in de gaten waar zijn interesses naar uit gingen, niet veel later kreeg ik door waar ik de spullen vandaan moest halen en binnen de kortste keren werden de contacten uitgebreid.
Boudewijns visites groeiden uit tot een vruchtbaar en zeer luidruchtig wekelijks gebeuren.
Er werd niet alleen gekocht, maar ook verhalen verteld, smakelijk geroddeld (natuurlijk over en weer), koffie gedronken (altijd koffie, en altijd in één teug leeg) en uiteraard veel gelachen.
Vooral in het begin, toen zijn bibliotheek nog enigszins overzichtelijk was, was het een feest om hem als klant te hebben. Later werd dat moeilijker: niet alleen werden de spullen almaar duurder en zeldzamer, maar hij raakte ook steeds beter voorzien.
Kortom: het werd lastiger om aan zijn eisen te voldoen en het werd dus zaak om hem te verrassen met extra bijzondere spullen.
Bij Boudewijn was sprake van een grote mate van trouw ten aanzien van zijn leveranciers, maar hij verwachtte daar wel iets voor terug: vakkennis, nauwkeurigheid en bovenal geen flauwekul verkopen, iets dat je bij hem precies één keer kon doen.
'Voor Eric, die meer koopt dan Boudewijn Büch lezen kan,' zo luidt de opdracht in een van zijn boeken.
Ach, een beetje overdrijven kon hij wel, maar dat is niet echt een geheim.
Het gaat niet aan om hier precies uit de doeken te doen wat hij allemaal bij De Slegte en vanaf Augustus 2001 bij AENIGMA kocht, laat ik volstaan met de mededeling dat het doorbladeren van de diverse veilingcatalogi een Feest (soms zelfs een Schok) der Herkenning opleverde. Gelukkig heb ik de verleiding kunnen weerstaan om al te veel spullen terug te kopen.

Toeval of niet, in de laatste maand van Boudewijns leven waren onze contacten intensiever dan ooit. Een week later, 24 Oktober, beklom ik de buitentrap van het pand Keizersgracht 149, drukte op alle drie de bellen tegelijk en liep, zoals ik inmiddels geleerd had, meteen de trap weer af.
Ik ben er in de loop der jaren talloze malen geweest. Aanvankelijk werd ik, zoals het hoort, via de voordeur ontvangen en liepen we door de glanzend betegelde hal naar de deur van zijn appartement om vanaf daar te verdwalen in een woud van boeken, kaarten, prenten, kunstvoorwerpen en snuisterijen.
Maar de laatste tijd - wanneer dat begonnen is weet ik niet precies meer - ontving hij mij via het souterrain, leidde hij mij door het halletje waar zijn fiets stond (die fiets hadden ze natuurlijk óók moeten laten veilen, veel leuker dan dat malle Rolling Stones-jekkertje!) en kwam ik niet verder dan de laagst gelegen zitkamer annex keuken, die ook steeds voller kwam te staan met spullen.
Ook deze keer ging de kelderdeur open en voerde hij mij binnen. Na een espresso en wat praatjes wees hij naar een stapel dozen met de woorden: 'Dat is het, kijk maar even.' Dat 'het' was een grote partij boeken, manuscripten en typoscripten van zijn hand.

Twee keer eerder had hij mij een dergelijke partij aangeboden. De eerste keer was in 1991; het resultaat daarvan is terug te vinden in de catalogus De Literaire Nalatenschap van Boudewijn Büch, die ik kort daarop voor het antiquariaat van De Slegte maakte.
Waarom hij de spullen verkocht? Tja, in het voorwoord van de catalogus zette hij zeer omstandig zijn motivatie uiteen, maar niemand kon er echt chocola van maken, ikzelf evenmin.

Geld speelde in ieder geval geen enkele rol, dat is een ding dat zeker is; hij kreeg een paar oude reisboekjes als tegenprestatie en daarna was de winst en de lol voor de zaak.
Wilde hij dan misschien een rel schoppen in Letterenland? Er kwam reactie genoeg, van vele kanten, maar hij reageerde nergens op, dus dat kan het ook niet geweest zijn. Laten we het er maar op houden dat het gewoon een 'gebaar' van Boudewijn was.
In deze eerste collectie bevonden zich handschriften en typoscripten van zijn romans en gedichtenbundels, vaak met alle voorstadia, maar ook veel ongepubliceerd jeugdwerk.
Maar er zat op zijn zachts gezegd ook wat vreemd en persoonlijk materiaal tussen; malligheden die hij vermoedelijk in een dronken of gedrogeerde bui aan het papier had toevertrouwd.
Op mijn vraag of hij het echt nodig vond om de wereld daarmee te confronteren, kreeg ik als antwoord dat het hem niets kon schelen. 'Niet zeuren, gewoon verkopen, daar zal best wel een gek voor te vinden zijn,' zei hij.
En die gekken waren er genoeg, want de verkoop liep uitstekend. Uiteindelijk wilde hij toch één ding terug: een proefwerk Frans, klas 3B van de Openbare U.L.O. School te Wassenaar, gedateerd Oktober 1966. 'Niet geleerd! Dom!' stond erboven in grote rode letters, en het cijfer: een 3. Kijk, dàt vond hij pas erg. Inderdaad, een zekere mate van ijdelheid was hem niet vreemd.

Velen van u zullen zich nog herinneren dat zich in deze door Boudewijn afgestoten collectie ook boeken met opdrachten van enkele collega-schrijvers bevonden, iets dat hem niet door iedereen in dank werd afgenomen.

Maar laat ik op deze plek even een klein misverstand uit de weg ruimen: Boudewijn heeft nooit brieven van derden verkocht, wel opdrachtexemplaren, maar géén brieven. In 1994 maakte hij daar graag een uitzondering op; met zijn Gerard Reve-collectie die hij aan mij toevertrouwde, verkocht hij ook Reves brieven aan hem, want - eerlijk is eerlijk - de Volksschrijver was begonnen.
De tweede partij, uitsluitend werk van eigen hand, ontving ik in de loop van 1993; de beschrijving daarvan kwam in een catalogus terecht onder de titel The Blue Poet Strikes Again.
Dit keer waren de reacties veel minder heftig, een krant repte van 'de vermakelijke opruimwoede die Boudewijn Büch permanent lijkt te beheersen,' een nagenoeg perfecte omschrijving.

Terwijl ik opstond uit de Chesterfield bank (lotnummer 177 in de catalogus van Sotheby's, opbrengst 2040 euro inclusief opgeld, maar dan heb je ook wat), besefte ik dat de transactie deze keer wel eens moeilijker zou kunnen verlopen; Boudewijn was de laatste tijd veeleisender geworden, humeurig ook, niet meer de oude. Ik had gelijk, want korte tijd later stond ik zonder spullen en met een onbestemd gevoel weer buiten, denkend aan een voorval dat zich ongeveer een jaar eerder had afgespeeld.
Boudewijn kon een schat van een jongen zijn, maar hij was ook een meester in de kunst van het treiteren en etteren. Tijdens een van mijn bezoeken ging hij zo ver dat ik besloot op te stappen.
Nu moet u zich realiseren dat het nog een hele klus was om op eigen gelegenheid Boudewijns voordeur te vinden; in de loop der jaren was zijn huis een waar doolhof geworden, met steeds maar nieuwe trappetjes en kamertjes. Uiteindelijk is het me toch gelukt.

Dit voorval zou resulteren in een stilte van een half jaar, maar na die periode bleek één faxje genoeg om de zaak weer bij te leggen. 'Voor Eric, ter gelegenheid van ons tweedaags vriendschapsjubileum,' zo luidt de opdracht in een boek dat ik 2 dagen later van hem kreeg. Had ik al vermeld dat Boudewijn een rare jongen was?

Hoe dan ook, een week later, op 2 November, stond Boudewijn plotseling weer fris en vrolijk in de winkel, met het verzoek om toch nog maar een keer te komen kijken.
Met enkele zojuist in de buurt aangeschafte, zeer angstaanjagende voorwerpen en zijn allerlaatste aankoop bij mij - een LP van de Animals, gesigneerd door zijn 'andere held' Eric Burdon - onder de arm vertrokken we opnieuw naar de Keizersgracht.
Uiteindelijk kreeg ik dan toch een deel van de spullen mee, uiteraard na mijn plechtige belofte er nog eens goed naar te kijken en er 'heel veel geld' voor te geven, iets wat hij nooit eerder eiste.
Boudewijn hielp me bij het inladen van de dozen en na een kort en joviaal afscheid en een daaropvolgende onderbreking door een voorbijganger ('Zeg, was dat niet die Boeg? En heeft-ie nou echt zoveel boeken?' 'Jawel, hoor, die Boeg heeft echt zoveel boeken.') tufte ik de gracht af, niet wetend dat dit de laatste keer zou zijn geweest dat ik bij Boudewijn in huis was, sterker nog: de laatste keer dat ik hem in levenden lijve zou hebben gezien.

Gedurende de daaropvolgende week bestookte Boudewijn mij vanuit meerdere uithoeken van het land - hij was op tournee in verband met zijn theaterprogramma - met knorrige telefoontjes, en 's avonds met dito faxjes.

Omdat ik de spulletjes wel erg graag wilde hebben werden wij het uiteindelijk toch eens, en ook over een hoop andere spannende zaken, met als gevolg dat er veel te doen was.
'Je hebt zeker haast?' vroeg hij tijdens het allerlaatste telefoontje, enkele dagen voor zijn dood, hetgeen ik natuurlijk ontkende.
'Jawel, je hebt haast, ik kom Zaterdag.'
Maar die bewuste Zaterdag 23 november kwam Boudewijn niet, hij zou nooit meer komen.

Kort na zijn dood werd Boudewijn tot Nationale Held verklaard, maar al gauw zou hij de Nationale Schlemiel worden.
Dat enkele 'onwaarheden' zouden uitkomen, daar kon een mens op wachten en - laten we wel zijn - daar had hij het ook naar gemaakt, maar ik heb mij wel verbaasd over de gretigheid waarmee de zaken werden verteld, opgetekend, gedrukt en verspreid.
Ook heb ik gemerkt dat enkele 'slachtoffers' - al dan niet met boter op het hoofd - over een nogal slecht geheugen beschikken.
Waarom overdrijven, zaken uit hun verband rukken of soms domweg jokken? Was de waarheid al niet heftig genoeg?
Door middel van enkele verspreide publicaties van mijn hand, wat korte interviewtjes en een paar in een vlaag van pedanterie op mijn website geplaatste tekstjes heb ik al eerder kenbaar gemaakt hoe ik over alle reacties en publicaties denk, dus ik zal het hier maar even bij laten.

Boudewijn Maria Ignatius Büch is nu ruim drie jaar dood; ik ga er voor het gemak maar even van uit dat iedereen die iets over hem te vertellen had z'n zegje inmiddels wel gedaan heeft.

Zijn huis is verkocht, zijn bezittingen geveild of elders ondergebracht, kortom: het Circus heeft de stad verlaten; het vermaarde Circus Büch, een illusionisten act voor select publiek, die zou uitgroeien tot een ordinaire Freak Show met een overdaad aan over elkaar heen tuimelende clowns en spreekstalmeesters…

Bij mij thuis op zolder staat een kastje met een flinke rij boeken van Boudewijns hand. Een aantal van die boeken is voorzien van een mooie, lieve of soms ronduit bizarre opdracht.
'Voor Eric, die eigenlijk nog te weinig voorkomt in dit register, van zijn vriend Boudewijn,' staat in mijn exemplaar van zijn werk Een Boekenkast op Reis.
Ik herinner me nog goed wat zijn antwoord was toen ik quasi boos reageerde op de manier waarop hij mij ten tonele voerde in dit boek: '18 Februari [1998]: Bij mijn vriend Eric Schneyderberg (De Slegte Antiquariaat, Amsterdam) langs geweest. Hij heeft niets van belang te koop.' Jawel, dat was wat je noemt een fijne binnenkomer, na al die jaren trouwe dienst, nietwaar?
'Och, niet iedereen hoeft toch te weten wat ik allemaal bij jou koop? Als jij en ik het maar weten,' zei hij olijk.
En zo is het maar net.
Overigens had Boudewijn mij een heel jaar lang getreiterd met opmerkingen als 'Ik zou maar wat aardiger tegen mij zijn als ik jou was, alles wordt gepubliceerd in mijn dagboek!'.
Uiteindelijk viel de schade reuze mee en staan er ook aardige dingen in, zoals dat woord 'vriend,' een term die hij vaak - naar mijn idee iets te vaak - gebruikte, maar dat zal ik ongetwijfeld ergens aan verdiend hebben.

Een cryptische opdracht in het colofon van de gebonden editie van de Verzamelde Gedichten luidt: 'Voor Eric, die méér geleden heeft dan de dichter. Dank je, dank je, vriend.'
Inderdaad, geleden hebben we, maar dit is niet het moment om hierover uit de school te klappen.
Maar er waren ook geslaagde poëzieprojecten (nee, ik wil het hier natuurlijk niet over Rimbaud, Rimbaud hebben), één daarvan werd afgerond met de opdracht 'Voor Eric, die de oude dichter weer aan het dichten maakte. Liefs!'.
Over projecten gesproken: 'Voor Eric, Yardbirds + Animals, dáár zou nu 'ns een boek over moeten komen,' staat in mijn exemplaar van Rock & Roll, zijn eerste boek over muziek.
Dat boek kwam er natuurlijk niet, wel zijn wij ruim een jaar bezig geweest met een ander werk over muziek en het verzamelen van muziek memorabilia, onze gezamenlijke hobby.
Dit project verdween uit het gezichtsveld en ik ben daarom ook buitengewoon (buitengewoon, een woord dat hij graag gebruikte) benieuwd naar Boudewijns nieuwe boek over dit onderwerp dat begin Februari van het volgend jaar gepubliceerd wordt.
Uit de uiteindelijke tekst en vooral de verantwoording zal blijken of de Dichter mij niet alsnog een kunstje heeft geflikt.
Dat het een aardig boek zal zijn, is iets dat ik u kan verzekeren.

De opdrachten zijn talrijk en ze zijn mij dierbaar, ook de balorige onzin als 'Voor Eric, onvergetelijk, die nacht…'. Daar scheen hij aardigheid in te hebben, maar gelooft u mij, ik weet van niks. Maar wellicht de allermooiste opdracht die ik van hem kreeg is deze, in potlood uiteraard: 'Voor Eric, om uit te gummen'.

Nu we bijna op de laatste pagina van dit boekje zijn beland zult u zich vast afvragen of dit alles is wat u dit jaar krijgt voor uw dure contributiecenten, en of die jongen niet iets meer te vertellen heeft. Jawel, natuurlijk zou deze jongen nog heel veel meer kunnen vertellen over Boudewijn Büch, maar misschien moet dat later maar eens in een echt boek, een dik boek, een beetje slordig ook, met lekker veel verwijzingen en voetnoten, u kent ze wel.

Ik besluit deze mijmeringen met een kwatrijn van Boudewijns hand, voor het eerst gepubliceerd in 1991 en in de loop der jaren enkele malen herdrukt. Hoewel het maar vier regels zijn - iets dat vaker schijnt voor te komen bij een kwatrijn - lijkt het het bovenstaande verhaal in zijn geheel samen te vatten.
Het vers wordt hier integraal weergegeven, of dat nu mag of niet, het zal me een zorg zijn.

Boekenliefde - à Eric

De liefde voor bedrukt papier
Vel over de neus gehaald
Of opgeprijsd door een winkelier
Tot elke hartstocht wordt betaald

Of deze 'winkelier' hem inderdaad het vel over de neus heeft gehaald laat ik graag in het midden, maar dat Boudewijn uiteindelijk voor al zijn hartstochten een prijs heeft moeten betalen is een gegeven dat op een pijnlijke manier duidelijk is geworden.